

Тао

Окръг 242, Широнг, Съчуан, 2098

Като големи птици ние се опитвахме да пазим равновесие на всеки клон с пластмасова кофичка в едната ръка и четка от пера в другата.

Бавно, възможно най-внимателно се покатерих нагоре. Не бях подходяща за тази работа, не бях като многото други жени в работния екип. Често бях твърде рязка, липсваха ми нужните фини движения и старание. Не бях създадена за това, но все пак трябваше да бъда тук всеки ден по дванадесет часа.

Дърветата бяха стари. Клоните им бяха крехки като тънко стъкло и пукаха под тежестта ни. Трябваше да се движа внимателно, за да не повредя дървото. Стъпих с десния си крак на по-горния клон и след това вдигнах бавно и левия. Най-накрая намерих безопасно място за работа, неудобно, но стабилно. Оттук стигах до най-високите цветчета.

Малката пластмасова кофичка в ръката ми беше пълна с лек, почти безтегловен златист прашец, премерен точно и раздаден ни в началото на работния ден. Едно и също количество за всеки. Внимателно се опитвах да пренасям невидими частици от прашеца върху съцветията. Всеки цвят трябваше да бъде опрашен с

малката четчица от пера, оскубани от кокошки, отглеждани специално за тази цел. Нито една четка от изкуствени влакна не се беше оказала толкова ефективна. А бяха проведени много експерименти и опити, защото имахме достатъчно време. В нашия район традицията беше над стогодишна. Пчелите бяха изчезнали тук още през 80-те години на миналия век, много преди Синдрома. Бяха ги унищожили пестицидите. Няколко години по-късно, когато престанали да се използват пестициди, пчелите се завърнали, но дотогава ръчното опрашване било вече в ход. Резултатът беше по-добър, въпреки че изискваше невероятен брой хора, много ръце. И когато настъпил Синдромът, нашият район имал конкурентно преимущество. Ние най-малко сме се грижели за екологията, но това се оказало, че ни е от полза. Били сме първи в замърсяването и съответно сме станали първи в ръчното опрашване. Този парадокс ни беше спасил.

Протегнах се, колкото можех, но все още не стигах най-горния цвят. Щях да се откажа, но знаех, че мога да бъда наказана, така че се опитах още веднъж. Удържача ни от заплатите, ако изразходваме твърде бързо прашеца. Удържача и ако изразходваме твърде малко. Резултатът от работата ни беше невидим. Когато слизахме от дърветата в края на деня, нямаше нищо друго, което да показваше положените от нас усилия, освен кръстчетата, надраскани с червен тебешир по стволите на дърветата, които за предпочитане трябваше да са повече от четиридесет за деня. Едва когато настъпваше есента и клоните на дърветата натежаваха от плодовете, ставаше ясно къде е свършена най-добрата работа. Дотогава обаче отдавна бяхме забравили кой кои дървета е опрашвал.

Днес бях изпратена на участък 748. От общо колко? Не знаех. Моята група беше една от стотиците. В бежовите си работни костюми ние бяхме отделен биологичен вид, както и дърветата, които опрашвахме. И

подобно на цветовете в съцветията, винаги бяхме един до друг. Никога сами, винаги заедно тук, сред клоните, или долу, когато се премествахме от един участък към друг. Само между стените на малките си апартаменти успявахме да останем сами за няколко кратки часа в денонощието. Иначе целият ни живот преминаваше тук, сред дърветата.

Беше тихо. Не ни позволяваха да говорим, докато работим. Единственото, което се чуваше, бяха предпазливите ни движения по дърветата, слаби покашляния, леки прозевки и отгъркването на работното облекло в дънера. А понякога и звукът, който всички се бяхме научили да не харесваме – пукащ клон, който в най-лошия случай се счупваше. А счупен клон означаваше по-малко плодове и още една причина да ни удържат от заплатите. Най-често обаче се чуваше само вятърът, който шумеше в листата, докосваше цветовете на дърветата и гладеше тревата на земята.

Духаше от юг, откъм гората. Тя беше мрачна и дива на фона на цъфтящите в бяло овошки, защото все още нямаше листа, но след няколко седмици щеше да се превърне в буйна зелена стена. Никога не ни пращаха там, защото нямаше работа. Обаче плъзнаха слухове, че гората ще бъде изсечена и на нейно място ще бъдат засадени овощни дървета.

Оттам забръмча една муха, което беше рядка гледка. Бяха минали няколко дни, откакто не бях виждала птица. Те също бяха останали малко. Ловуваха немногото насекоми, които можеха да се намерят, и гладуваха, както и целият останал свят.

Изведнъж пронизителен звук наруши тишината. Свиреше флейтата от канцеларията на управата. Това бе сигналът за днешната втора и последна почивка. Веднага усетих колко е пресъхнала устата ми.

Аз и колежките ми се спуснахме като един от дърветата на земята. Другите жени вече бърбореха. Какофо-

ничното бърбене се беше включило в момента, в който знаеха, че е разрешено.

Аз не казах нищо. Съсредоточих се върху бавното слизание от дървото, без да ступя някой клон. Направих го. Чист късмет. Бях тромава и непохватна. И бях работила достатъчно дълго тук, за да знам, че никога няма да съм наистина добра в работата си.

На земята, под дървото, стоеше издраскана манерка. Грабнах я и загълтах бързо. Водата беше хладка, имаше вкус на алуминий и това ме караше да пия по-малко от необходимото.

Две облечени в бяло момичета от хранителния блок раздадоха рециклираните кутии с второто хранене за деня. Седнах сама с гръб към ствола на дървото и отворих моята. Днес оризът беше смесен с царевични зрънца. Опитах. Както обикновено, беше малко пресолено, подправено с ароматизатори с вкус на чили и соя. Отдавна не бях яла месо. Фуражът за животните изискваше твърде много обработваема земя. И голяма част от традиционната им храна изискваше опрашване. Животните не заслужаваха трудния ни занаят.

Кутията се изпразни, преди да се наситя. Станах и я върнах в кошницата. След това се затичах на място. Краката ми бяха уморени и схванати от неподвижното стоене в неудобна поза там горе на дърветата. Кръвта се беше застояла и се опитах да я раздвижа.

Това обаче не помогна. Бързо се огледах. Никой от ръководството не ми обръщаше внимание. Легнах бързо на земята, за да изправя болящия ме гръб.

Затворих за момент очи. Опитах се да изтласкам от главата си гласовете на другите жени от групата. По-скоро се велушвах във възходящата и низходящата интонация. Откъде идваше тази нужда да се говори толкова много заедно и наведнъж? Жените придобиват тази склонност още като момиченца. Водят групови дискусии час след час, като темата винаги е незначи-

телна и никога не се задълбочават в нещо. Може би освен когато човекът, когото обсъждаха, отсъстваше.

Лично аз предпочитах разговорите насаме. Или просто се задоволявах с моята собствена компания. На работа най-често беше второто. А къщи си имах Куан, моя съпруг. И естествено, не дългите разговори ни свързваха. Куан се интересуваше от тук и сега, беше конкретен, не копнееше за знания, за нещо повече. Обаче в сгъвката на ръката му намирах спокойствие. Пък и имахме Вей-Вен, нашето тригодишно дете. *За него* обичахме да говорим.

Точно когато бърборенето почти ме беше приспало, изведнъж секна. Всички притихнаха.

Седнах рязко. Останалите от групата гледаха към пътя.

Децата вървяха към нас.

Бяха не повече от осемгодишни, познах няколко от училището на Вей-Вен. Всички носеха еднакви работни дрехи, същите синтетични бежови костюми, каквито носехме ние, и се приближаваха към нас с такава скорост, каквато късите им крачета позволяваха. Двама възрастни ги съпровождаха. Единият – отпред, а другият – отзад. И двамата имаха строги гласове, които безмилостно насочваха децата. Но те не викаха, а говореха с топлота и съжаление. Защото, въпреки че децата не бяха разбрали напълно какво щяха да правят, възрастните знаеха.

Децата вървяха по-двойки, ръка за ръка, най-високите с най-ниските, по-големите с по-малките. Крачките им бяха неравномерни, неорганизирани, но се държаха за ръце като залепени. Може би им е било казано строго да не се пускат.

Погледите им бяха насочени към нас, към дърветата. Любопитството ги разкъсваше. Сякаш бяха тук за първи път, въпреки че всички те бяха израснали в областта и не познаваха друга природа освен безкрайните

редици овошки на фона на обраслата сянка на гората на юг. Едно ниско момиче ме гледаше с големи, разположени близко едно до друго, очи. Премигна няколко пъти, след което кихна силно. Държеше кльощаво момченце за ръка. То се прозяваше силно и постоянно, без да поднася свободната си ръка към устата си и без да осъзнава напълно, че лицето му се превръща в една огромна дупка. Не се прозяваше като израз на скука, защото бе още твърде малко, а от умора, предизвикана от недояждане. Друго стройно и високо момиче водеше малко беззъбо момче. То дишаше тежко през запушения си нос и леко отворената уста. Високото момиче го влачеше, обърнало лице към слънцето, присвило очи и сбърчило нос, сякаш за да придобие тен или да получи енергия.

Новите деца. Те идваха всяка пролет. Наистина ли обаче и преди бяха толкова малки? Или тези деца са просто по-малки?

Не. Те бяха на осем години. Както и преди. Бяха завършили училище. Макар че да наречеш това „училище“... Да, бяха научили няколко числа и някои от буквите, но извън това училището беше само форма на регулирано опазване. Опазване и подготовка за живота тук. Учеха ги да седят неподвижно дълго време. „Седни неподвижно. Съвсем тихо. Точно така.“ И упражняваха фините движения. От тригодишна възраст тъчаха килими. Малките им пръсти бяха идеални за създаването на красивите шарки. Както и за да работят тук.

Децата минаха покрай нас с лица, насочени напред, към други дървета. И продължиха по посоката на друг участък. Беззъбото момче се спъна, но високото момиче го държеше здраво, така че не падна.

Децата изчезнаха надолу сред дърветата.

– Къде отиват? – попита една жена от моята група.

– Сигурно на участък 49 или 50 – отвърна друга. –

Там още никой не е започнал.

Всичко вътре в мен се сви. Нямахше значение къде, на кой участък отиваха. Важното беше, че щяха да правят същото...

Откъм канцеларията прозвуча флейтата. Отново се качихме горе. Движех се бавно, но сърцето ми все още туптеше учестено, защото децата не бяха по-малки... Вей-Вен... След пет години щеше да стане на осем. Само след пет години щеше да дойде и неговият ред. Трудлюбивите ръце тук струваха повече, отколкото където и да е другаде. Малките пръсти бяха фино настроени за този вид работа.

Малките телца на осемгодишните деца се сковаваха тук, по дърветата, ден след ден. Те дори нямаха детство, каквото имахме аз и моите връстници, които ходехме на училище до 15-годишна възраст.

Това не беше живот.

Опитвах се да спра треперенето на ръцете си, докато повдигах пластмасовата кофичка с ценния прашец. Обяснявах ни, че всички трябва да работим, за да получим храна, да отглеждаме храната, която самите ние ядем. Всеки трябваше да допринесе за това, дори и децата. Кой има нужда от образование, когато зърнените запаси намаляват? Когато дажбите стават все по-малки с всеки изминал месец? Когато си лягате гладни нощем?

Обърнах се, за да стигна до цветовете над мен, но този път движенията ми бяха твърде резки. Натъкнах се на клон, който не бях забелязала. Изведнъж загубих равновесие и се подпрях тежко върху него.

И тогава се случи. Страшният звук, който мразим. Звук от пукане на клон.

Бригадирката притича бързо към мен. Вдигна поглед към дървото, преценявайки щетите, без да каже нищо. Бързо записа нещо в бележника си и отново се отдалечи.

Клонът не беше нито дълъг, нито здрав, но все пак знаех, че всичките ми спестявания за месеца се изпари-

ха. Парите, които отиваха в тенекиената кутия в кухненския шкаф, където прибирахме всеки останал ни в повече юан.

Поех си дъх. Нямах какво да го мисля. Трябваше да се работи. Да вдигна ръка, да потопя четката в прашеца, да я преместя внимателно към цветовете, да ги погоя така, сякаш съм пчела.

Не можех да погледна часовника си. Знаех, че това не помага. Просто знаех, че с всеки цвят, по който съм плъзнала четката си, вечерта приближава с още малко. Както и часът, който всеки ден прекарвах с детето си. Този час беше всичко, което имах, и може би щях да успея да променя нещо през времетраенето му. Да посея семе, което впоследствие да му даде възможностите, от които самата аз бях лишена.

УИЛЯМ

Меривил, Хартфордшир, Англия, 1852

Всичко около мен беше жълто, безкрайно жълто. Над мен, под мен, около мен – заслепяваше ме. Жълтият цвят обаче беше истински, а не нещо, което си представях, и се дължеше на тапетите от бродат, които жена ми Тилда залепи на стените, когато се нанесохме преди няколко години. По това време тук беше просторно. Малкият ми магазин за семена на главната улица в Меривил процъфтяваше. Все още бях оптимист и вярвах, че ще мога да съчетая търговията с онова, което наистина имаше значение за мен, а именно с научните си изследвания. Това обаче бе много отдавна, много преди да станем родители на ужасно много дъщери и много преди последния разговор с професор Рам.

Ако тогава знаех какви мъки ще ми причиняват жълтите тапети, никога нямаше да ги одобря. Жълтият цвят не се задоволяваше да бъде само по тапетите. Дори и да затворех очи, беше толкова зле, колкото и ако ги държах отворени. Преследваше ме в съня ми и никога не ми позволи да избягам, сякаш беше самата болест. Разстройството ми нямаше диагноза, но имаше много имена: песимизъм, тъга, меланхолия. Никой от околните ми обаче не посмя да произнесе тези думи на глас. Семейният ни лекар се преструваше, че не схваща, и се впускаше в дълги обяснения, изпълнени с медицински термини като дискразия, нарушения в телесните ми течности и твърде много черна жлъчка. В началото на заболяването ми беше опитал кръвопускане, след това – разхлабително, което ме беше превърнало в безпомощно бебе, обаче явно не смееше да предприеме нищо повече. Очевидно се беше отказал от всякакъв вид лечение и само клатеше глава, когато Тилда повдигаше темата. Възраженията ѝ бяха посрещнати от забързан шепот от негова страна. Тук-там дочувах по някоя фраза: „Твърде слаб... няма да издържи... никакво подобрение.“ Напоследък ни посещаваше все по-рядко, което може би имаше нещо общо с факта, че бях здраво прикован на легло.

Беше следобед, къщата живееше там долу, под мен. Гласовете на момичетата се издигаха към мен от стаите на долния етаж, прониквайки през подове и стени. Разпознах гласа на Дороти, разумната ми дванадесетгодишна дъщеря. Тя четеше нещо от Библията, едновременно отривисто и напевно, но думите спираха някъде по пътя си към мен, така че Божието слово не можеше да ме достигне. Четенето бе изведнъж прекъснато от звънкия глас на малката Джорджиана и Тилда ѝ изшътка сърдито. Скоро Дороти замълча и я смениха другите момичета. Марта, Оливия, Елизабет, Каролайн. Коя коя беше? Не можех да ги разпозная по гласовете.

Една от тях се засмя кратко и смехът ѝ прозвуча в съзнанието ми отново като този на Рам, смеха, който сложи край на дискусиата ни веднъж завинаги като удар с камшик по гърба.

А след това Едмънд каза нещо. Гласът му беше станал по-дълбок, леко привлечен, в него не беше останало нищо детско. Беше на шестнадесет години, най-големият ми, единственият ми син. Вслушах се в гласа му, исках да различа колкото се може повече думи, да е тук, при мен. Може би той беше онзи, който можеше да ме насърчи, да ми даде силата да стана, да ме изкара от леглото. Той обаче така и не дойде и не знаех защо.

Откъм кухнята се чу тракането на съдовете. Звукът от готвенето развълнува стомаха ми. Изведнъж се сви и аз се сгърчих, притиснал колене към корема си.

Огледах се. Недокоснатото голямо парче хляб и изсъхнало резенче пушена шунка лежаха в чиния до полупразна чаша с вода. Кога за последен път бях ял? Кога бях пил?

Надигнал се, грабнах чашата и оставих течността да потече през устата в гърлото ми. Оставих я да отмие вкуса на старостта. Солеността на шунката дразнеше на езика ми, хлябът беше твърд и потъмнял, но храната, слава богу, намери покой в стомаха ми.

Обаче не можех да намеря удобна поза в леглото. Гърбът ми се беше превърнал в голямо ожулване, а кожата на ханша ми беше изтъняла от лежането на една страна.

Изтръпналите ми крака вече не желасха неподвижността.

Изведнъж в къщата стана тихо. Всички ли бяха изчезнали?

Не чувах нищо друго освен пращането на въглищата в огнището.

А след това изведнъж се разнесе песен. От градината долитаха ясни гласове.